

L 720 metais laivas *La Baleine* nutolo nuo Prancūzijos krantų plukdydamas per Atlantą reprodukcinio amžiaus moteris, užaugusias arba kalėjusias Paryžiaus Salpetriero ligoninėje. Pasiryžusios paaukoti bet ką, kad išvengtų tolesnio visuomenės persekiojimo, tos moterys iškeliavo į Luizianą tuo metu, kai Misisipėje, kaip tada prancūzai vadino tą kraštą, naujakurės buvo verkiant reikalingos. Koloniją jos pasiekė 1721-aisiais. Įkvėptas jų istorijos, šis romanas pagerbia visas tas drąsias moteris, kurias pernešylyg ilgai slėpė Amerikos ir Prancūzijos istorijos šešėliai.

I DALIS

Iš pradžių jas apakina Naujojo Biloksio saulė, neįprastai ryški sausio popietę. Paskui moterų akys apsipranta, išnyra baltas paplūdimys ir tyli minia įdegusių, sulysusių vyrų, net pasistiebusių, kad geriau matytų atvykęs. Valtyse merginos susikibusios rankomis. Jų apavo padai taip nudilo, kad pėdos jaučia lentų šiurkštumą. Jūreiviams nustojus irti, kai iki kranto liko keli jardai, kai kurios mėgina stotis siūbuojančiose valtyse. Drėgmės prisigėręs oras sprangus lyg šlapia duona.

Pirmą kartą per tris mėnesius jos pagaliau išvysta smėlį, kurį vanduo slėpė nuo jų plaukiant per Atlantą, – jūros dugnas galų gale pasirodo ankstų rytą, kai jos išlipo iš *La Baleine* ir paskui ėjo per Laivų salą, prie kranto priplakti riogsojo jūros išmesti medgaliai, kopose šmirinėjo žiurkės. Kai kurios manė, kad kelionė baigta, kad šita mažytė salelė ir yra Luiziana. Niekas nesiteikė joms paaiškinti, jog jūriniai laivai negali išmesti inkaro prie Naujojo Biloksio, ten per seklu. Nuo pat išvykimo iš Paryžiaus moterims beveik nieko nebuvo pasakojama.

Dabar jos spokso į vandenį užsikvempusios ant valtės krašto. Akmenys, kriauklės, žuvis: spalvingos ir greitos, spindi akies kerteleje. Vienai merginai suspigus, kitos krūpteli, dairosi aplinkui ir neramiai muistosi ant suolų. Pūkštelėjimas, mergina bando sugriebti apsivertusią valtį. Bet jai už rankos stveria vienuolė, du irklutojai atitiesina pirogą, merginos suknelė iš seržo pasklinda vandenyje

lyg juodas rašalas, ji mėgina stotis ir, regisi, tuoj ims šaukti, bet supranta, kad kitos vis tiek negali padėti.

Moterys daro vienintelį įmanomą dalyką: susitveria rankomis – ir iššoka.

Margerita

Margerita turi sudaryti sąrašą. Ji sulanksto generalinio prokuro-ro laišką ieškodama, kaip patogiau padėti nesveiką koją, – kelias dienas lijo, ir skausmas nuo šlaunies pasiekė pirštus, net persi-metė į rankas. Vakaro valanda, kai moterys varomos miegoti, kai seserys nebeneša ataskaitų apie dieną sunaudotus produktus, kai amatininkai uždaro savo dirbtuvėles. Net kalinės, užrakintos *loges aux folles*, pamišėlių vienutėse, nutyla. Margerita nusiima šydą. Saulei nusileidus, ji neturėtų būti kontoroje. Šiuo metu turėtų sėdėti savo sodelyje po žydinčia mimoza, kurios vešlios kekės primena jai didikų perukus. Ten, tarp ramunių ir gelto-nųjų narcizų, net po šitiek metų pamiršta tikruosius Salpatriero kvapus.

Ji atverčia ploną aplanką. Negrabūs pasidarę pirštai netikė-tai sudreba, ir praėjusių metų sąrašas ima slysti po stalu. Nu-tveria krinantį ant kelių. Penkiolika mėnesių ji renka moteris siųsti į Luizianą. Pirmasis sąrašas generaliniam prokurorui įtiko; dabar ponas Žoli de Fleri rašo, jog Luizianos gubernatorius as-meniškai paprašė kolonijai daugiau merginų. Margerita prikiša žvakę prie popieriaus lapo. Šįkart ji neišmano, nuo ko pradėti naująjį sąrašą.

Seniau atranka būdavo kitokia. Išgabenti kalinčias moteris prie Misisipės buvo jos sumanymas; ne per seniausiai ji galėjo laisvai rinktis – jos buvo valia. Salpetriere pritrūko vietos, nepakako kambarių tikrai ieškančioms prieglobsčio. Lovas užėmė būtybės, kurios niekada nepasikeis. Jai reikėjo tik pasirinkti, kuo atsikratyti pirmiausia, – nuodytojomis, peilininkėmis, maištininkėmis ar kerėtojomis. Iš dviejų šimtų devynių moterų, atrinktų pernai, ypač aiškiai prisimena sąmokslininkę, kuri visą kalėjimo laiką visaip keikė karalių. Marseliną Žanson. Ir ji iškeliavo.

Bet šiomet negalima išplukdyti nė vienos iš *La Grande Force* kalėjimo. Žoli de Fleri buvo kategoriškas: gubernatorius Bjanvilis nebenorįs kalinių. Reikalaujas maždaug devyniasdešimties vaisingų, romių, darbščių merginų. Vadinasi, atgailaujančių moterų iš Salpetriero pataisos namų arba mergaičių iš prieglaudos, Šv. Liudviko namų. Ji iškart įsivaizduoja dvylikametę Šarlotę Kuturjė, raudonplaukę našlaitę nuostabiu balsu, iškeliaujančią į nepažįstamą, barbarišką Luizianą, kraštą, kuris Margeritai kelia veikiau baimę negu nuostabą. Ne, tik ne Šarlotė. Ji laikys mergaitę saugiai Salpetriere; po kelerių metų ji galėtų tapti vyriausiąja seserimi. Margerita įtikinėja save, kad Misisipei reikia stipresnių moterų.

Ji padažo plunksną į rašalą. Sąmokslininkė turėjo seserį, daug jaunesnę, dar nepagedusią. Margerita bando prisiminti sesers vardą. Antuanetė? Ne, atrodo, prasideda E raide. Ji prisimena savo seserį ir kad žmonės niekaip nepajėgia suprasti, kaip griežtoji Salpetriero valdytoja ir elegantiškoji markizė d'Aržanson, buvusio policijos viršininko žmona ir dabartinio motina, užaugo tuose pačiuose namuose. Po antrašte „*La Baleine* kelevės“ ji rašo: 1) Etjenetė (ar Antuanetė) Žanson – 15–17 metų.

Liko tik aštuoniasdešimt devynios. Margerita atsilošia krėsele, ir skausmas nusmelkia nuo pėdų iki kaklo.

– Ponia?

Anapus durų moteris pakartoja tą patį žodį balsu, mokačiu tiktai klausti. Panelė Baji jaučia, jog neturėtų jos trukdyti po paskutinės vakaro maldos.

– Kas yra?

Medinės durys girgžteli, įeina jos naujoji padėjėja. Baji judesiai atspindi jos mąstymą – nerangų, pedantišką, niekada nerizikuojantį.

– Kas yra?

– *Loges aux folles* prižiūrėtoja pranešė, kad keletą moterų vėl sukandžiojo žiurkės.

– Pasakykite, kokia tikra bėda, panele Baji.

Margeritai nepatinka baimė padėjėjos akyse. Tegul pati susitvarko su žiurkėmis.

– Aš dėl tos beprotės, – pagaliau prisipažįsta Baji. – Amelijos Le Nean. Jai vėl užėjo įniršis.

Margerita prisitraukia skaudamą koją.

– Ar sargybiniai nieko negali padaryti? O budinčioji sesuo?

– Mėgino. Ji nesiliauna.

Ir nesiliaus. Prieš mėnesį Margerita patvarkė, kad mergina negautų Švenčiausiojo Sakramento. Beviltiškas atvejis, ji piktžodžiauja išvydusi bet kokią knygą, manydama, jog tai Biblija.

– Kitos moterys ima bruzdėti.

Margerita atsistoja pasiremdama į stalą. Be jos niekas neapsieina. Pastaruoju metu ši mintis vis dažniau aplanko, ir ji visada pajunta savotišką pasididžiavimą ir palengvėjimą. Paskui apima nuovargis ir baimė. Ji papurto galvą, kai Baji žengteli artyn norėdama padėti.

– Tada paskubėkime, – sako Margerita.

Skubėti jos negali. Margerita pasistengia kuo sparčiau pereiti Lasė kiemą, bet priėjusios Šv. Liudviko bažnyčią vis tiek turi

sustoti. Atėjo vakaras, šešėliai apgaubė sargybinius ir retus darbininkus, skubančius į savo būstus. Margerita atsislieja į sieną, laukia, kad atlėgtų skausmas.

– Einam?

Per Senučių prieglaudą jiedvi patenka į Šv. Klaros kiemą, kur jos lazda kliūna už grindinio akmenų. Dešinėje tik vienas langas šviečia jaunų moterų dirbtuvėse. Šįvakar Salpetrieras, jos miestas, rodosi beribis. Įžengus į Gvardijos gatvę, tylą suplėšo triukšmas: riksmas, rėkimai, krikščiavimas, kriuksėjimas, kiauclidė, keikimai iš Lankininkų namų. *La Grande Force* dunkso kairėje. Margeritai šis kvartalas atrodo kažkuo baisus, atgrasus, jo vaizdas visada slegia. Jeigu ji būtų prižiūrėjusi Salpetriero statybą, moterų kalėjimą būtų nukišusi į patį galą, kur šiuo metu yra virtuvės ir Ožkų kiemas. Jos ligoninės centre verčiau būtų ožkos negu bepročiai.

– Motinėle! – pašaukia panelė Eloten.

Sargybiniai prityla, kai *La Grande Force* vyriausioji sesuo atidaro kalėjimo duris. Žvakė apšviečia jos skruostus mėnuliška šviesa, bet juodas kykas susilieja su tamsa. Margeritos gerkle nulysta pridrėkusio koridoriaus smarvė, šviežia ir šleikšti.

– Aš pasakiau panelei Baji, kad jūsų nereikia trukdyti, – teisinasi vyriausioji sesuo. – Panelė Baji, atrodo, dar neapsiprato su šitos vietos garsais.

– Dabar jau nesvarbu, – taria Margerita, ir jos padėjėja pasižiūri į ją kaip paglostytas šunelis. Viršuje kažkas rėkia, kad reikia daugiau vyno, šaukiasi Pjero ar Žano, paskui tiesiog pagalbos. – Sakyk, kas atsitiko.

– Viena kalinių ją sutramdė, – sako ji.

– Kažkas įėjo į Le Nean vienutę? – klausia panelė Baji.

Margerita piktai dėbteli į padėjėją.

– Žinoma, ne. Tada būtų priežastis kreiptis į motinėlą, – sako vyriausioji sesuo.

– Kas ją nuramino? – klausia Margerita.

– Moteris vardu Ženevjeva Meniu.

Margeritai dažniausiai sekasi pamiršti seserį. Bet kaip tik Liusi prieš du mėnesius pasistengė, kad šita Ženevjeva Meniu būtų suimta ir uždaryta *La Grande Force*, ir išpėjo Margeritą apie savo buvusios skalbėjos nedorumą – Liusi, niekada nepraleidžianti progos priminti Margeritai apie savo ryšius su galingais žmonėmis. Kol Liusi sūnus nebuvo pasekęs tėvo pavyzdžiu ir netapęs naujuoju policijos viršininku, per trumpą generolo Mašo kadenciją Margeritai buvo lengva išstremti savo pačios pasirinktas moteris; dabar viršininkas vėl turi jos sesers pavardę. Pikta, kad Liusi ateina į galvą bent vieną kartą per dieną, – jos lazda, pakelta ir nukreipta į kalėjimą, *La Grande Force*, vos nekliudo Eloten.

– Nagi, veskite mus.

Joms einant siaurais kiemais tarp kalėjimo pastatų, užstojančių dangų, Margerita stengiasi prisiminti ką nors daugiau apie Ženevjevą Meniu. Kai pradėjo čia tarnybą, jos galva išlaikydavo šimtus vardų ir veidų. Ji taip ir mato mažylės Šarlotės Kutiurjė akis, tą 1709 metų sausio naktį žiūrinčias čia į ją, čia į prieglaudų prižiūrėtoją. Bet kažkodėl Margerita tiesiog negali prisiminti Meniu įkalinimo aplinkybių. Jos niekada nebuvo susitikusios, bent tiek ji žino. Dabar Margerita prisimena tik savo apmaudą, kad Liusi vėl drįsta jai nurodinėti, ką daryti su įnamėmis. Vyriausioji sesuo žvangina raktus, sargybinis padeda jai atidaryti sunkias duris.

– Le Nean vienutėje pačiame gale.

Eloten paduoda Margeritai žvakę.

Ji užsispaudžia nosį. Dabar mėnesio savaitė, kai kalėjimas atiduoda metalu ir šlapia oda. Kiekvieną žiemą kanalizacijos vamzdis rytinėje Salpetriero pusėje apsemiamas, kai šalimais tekanti Sena patvinsta ir pasidaro srauni; tada kalėjimą užlieja smarvė,

atrodanti apčiuopiama kaip sudžiūvęs purvas ar paukščių išmatos, – visa ką persmelkianti ir, Margerita žino, įsigerianti į jos abiotą ir palendanti po šydu. Patamsyje ji girdi kamerose krebždant ir čežant šiauduose kūnus, tylų kūkčiojimą, bet jokio riksmo, kurio tikėjosi. Ji sustoja gale koridoriaus.

Iš pradžių nepastebi nieko blogo. Jos žvakės šviesa kliudo pirmą kamerą, suvirpa ant grotų, saugančių durų angą. Paskui suvokia: beldimas, dažnas ir nepailstamas, atkaklus. Šitas garsas Margeritai pažįstamas – ne kartą lopšelyje ji matė, kaip kūdikiai daužo galvas į savo pintinių kraštus, šitaip užsimigdo apsieidami be motinos glamonių. Le Nean irgi guli nejudėdama, miega. Kulkšnys po grandinėmis atrodo suplonėjusios, nuogas kūnas pašiurpęs, pridengtas sudriskusia marška. Dunksėjimas netyla.

Pakėlusį žvakę prie kitos kameros, ji pamato klūpančią figūrą, nudaužytais krumpļiais ji daužo sieną. Kalinė nesiliauja net šviesos ruoželiui nukritus jai prie kojų, net kai, atsukusi galvą į duris, įbeda į ją išblukusias akis. Margerita atremia jos žvilgsnį pastebėdama, kad kalinės akių baltymai aptraukti tankiu kraujagyslių tinklu, bet staiga skausmas perveria koją. Grįždama prie vyriausiosios sesers nebežino, kas pirma nususuko – ji pati ar moteris, dirbusi jos seseriai.

– Padarykite viską, kad vargšė būtybė būtų aprengta, – sako Margerita prie durų. – Ir prašau perkelti Meniu į pataisos namus.

Eloten lyg ir nori ką sakyti, bet nutyli. Baji nedrąsiai atkiša ranką, ir Margerita pareina į savo kontorą laikydamasi už jos. Atsisėdusi prie stalo į *La Baleine* keleivių sąrašą įrašo antrą pavardę.

• • •

Margerita pateko į Salpetrierą, kai bendrajai ligoninei buvo trylika metų. Jai pačiai sukako aštuoniolika. Paskutinį kartą gyvenime

ji vilkėjo žalsvai mėlyną suknelę, kurios rankogalius lyg antrankiai juosė sidabro gijomis išsiuvinėtas ornamentas. Plaukai buvo šviesiai rusvi, kaip obuolio pusė, ilgai gulėjusi virtuvėje ant stalo. Margerita netroško būti vyriausiąja seserimi, bet apsisprendė negrįžti namo, kur reikėtų sesers pavyzdžiu eiti už vyro.

Buvo 1669-ieji. Pagaliau leista statyti Moljero „Tartiufa“. Šiltą balandžio pavakarę stebimas tylinčios minios Liudvikas XIV pabučiavo kojas dvylikai vargetų. Dieną prieš tai Margerita iš sostinės išsikėlė į Salpetrierą, o Liusi nepaliovė liaupsinti Paryžiaus. Tuo metu buvo labai užsiėmusi: kiaušinio baltymo ir švino baltalo mišiniu tepėsi veidą, kad paslėptų raupų randus, subjaurojusius kūdikišką jos odą. Juo ji uždažė ir mėlynas krūtų gyslas, kad būtų gražiau.

Prieš metus, kol tėvas dar nebuvo nutaręs, kad ji tarnaus naujoje ligoninėje, Margerita gal nebūtų į visas tas kalbas kreipusi dėmesio, tačiau dabar, paskirta Salpetrierui, ji smalsiai klausėsi visų pasakojimų apie vargšus. Netrukus gyvens tarp jų. Žiūrėdama, kaip Liusi prie kairio skruosto prideda „muselę“ – tamsios taftos skiautelytę, ji klausėsi, ką toji tarška apie kojų bučiavimą. Margerita įsivaizdavo purvinus pirštus ir nulūžinėjusius nagus, mėsingas karaliaus lūpas. Staiga Liusi atsigręžė į ją.

– Tau nereikia bijoti, – pasakė. – Ten, kur tu būsi, nieko nereikės bučiuoti. Ir abejoju, ar reikės ką liesti.

Paaiškėjo, kad Liusi buvo teisi dėl pirmo dalyko. Tačiau klydo dėl antro. Per penkiasdešimt vienus metus Salpetriere Margeritai teko laikyti daugybę kaulėtų ir benagių rankų.

Ji augo girdėdama apie Paryžiaus varguolius. Po Frondos, pilietinio karo, tėvas pasakodavo apie valstiečius, pabėgusius iš kaimo nusavinus jų žemę, susispietusius priemiesčiuose, tokiuose ankštuose, jog oras ir saulė patekdavo tik į lūšnų kaminus. Jis pasakodavo apie Šas-Midi kvartalą, kur žmonės vogdavo

iš skerdyklų gyvulių atliekas. 1642 metais Paryžiaus gatvėse buvo nužudyti daugiau kaip trys šimtai žmonių; jis kartojo tą skaičių gėrėdamasis, lyg skaičiuodamas aukso monetas. Net ir išvalius *Cour des Miracles*, Stebuklų kiemą, jis dažnai porindavo apie girdėtą apsišaukėlį kareivį, kuris, visą dieną kaulijęs iš praeivių išmaldos, vakare nusivyniodavo tvarsčius nuo sveikutėlės kojos. Tėvas kalbėdavo apie jį taip, lyg būtų buvę pažįstami. Paskui pakildavo nuo dvivietės sofutės ir žiūrėdavo į Bjevro upę, nešančią gluosnių lapus į Seną. Prireikė ne vienu metų, kol Margerita suprato, jog tėvas ničnieko nenutuokė apie vargšus. Jog jie jam tebuvo viena pokalbio temų bendraujant su karaliaus valdininkais ir vaiduokliai už kariatos lango grįžtant namo iš Versalio.

Margerita tėvui nebuvo pirma kandidatė darbui Salpेत्रiere. Karaliui įsteigus naują ligoninę, tėvas planavo išsiųsti ten Liusi. Tuo metu atrodė logiška, net Margeritai. Liusi buvo guvi ir protinga, turėjo užsispyrimo, kuri žmonės palaikydavo kantrybe ar ryžtingumu. Buvo iš tų žmonių, kurių keistenybes pateisindavo jų vardas. Kai ji užtrenkdavo namų duris grafui, kas nors pasakydavo: „Ak, tik Liusi gali taip pasielgti.“ Tėvas buvo įsitikinęs, kad su savo protu ir įžūlumu ji pavers ligoninę modernia įstaiga.

Jis apsigalvojo, kai būsimasis policijos viršininkas paprašė Liusi rankos. Buvo šiltas žiemos rytas, oranžinis dangus tirpino sniegą. Atsisukęs į Margeritą, vėl papasakojo jai apie sužeistą kareivį, elgetaujantį Stebuklų kieme, ir pasakė, kad tokiems žmonėms kaip jis gali padėti tokia moteris kaip ji.

Margerita ir dabar nesupranta, kokia ji moteris. Žino tik tiek, kad, sulaukusi šešiasdešimt devynerių metų, vis dar stengiasi įrodyti, jog visą laiką buvo neabejotina pirma kandidatė.

• • •

Margerita valgykloje laukia vyriausiųjų seserų. Jos netrukus ateis ir susijaudins išgirdusios apie naująją užduotį – Pataisos namų ir Šv. Liudviko namų viršininkės padės jai sudaryti sąrašą. Paprasta išeitis, visą rytą kartoja sau Margerita. Palinkusi prie lango Šv. Liudviko kieme, ji dairosi moterų juodais abitais ir baltais šydais, bet netrukus pietūs, todėl šurmuliuojančioje minioje neįmanoma nieko įžiūrėti. Ir užsimerkusi mato, kas yra už Mazarinio korpuso ir Šv. Leono dirbtuvių: Šv. Liudviko bažnyčia, toliau kiemų labirintas, dešimtys gyvenamųjų korpusų ir dirbtuvių, gatvelės, vedančios į virtuves, skalbinių sandėlių ir izoliatorių, o už viso to driekiasi didžiausias ligoninės sodas – *Le Marais*, Pelkė. Šią akimirką tiesiai jai po kojų skuba jaunesniosios seserys, elgetos, tarnaitės, vežėjai, kunigai; visi grumdosi tarp prekeivių būdėlių prie *Porte des Champs*, Lauko vartų, sakytum Salpetrieras, jos miestas, staiga būtų suplūdęs į jo pirmąjį kiemą.

– Ponia...

Margerita pasisuka durų pusėn ir spėja pamatyti pataisos namų prižiūrėtoją atsitiesiant po tūpsnio ir sėdantis prie stalo. Siuvi skruostai visada raudoni, ši diena ne išimtis.

– Norėjau paklausti apie naujai atkeltąją. Ženevjeva Meniu. Paprasčiausiai aš abejoju, ar tokios moterys moka atgailauti.

Margerita vėl siurbteli vyno. Prieš kelerius metus niekas nebūtų abejojęs jos sprendimu. Būtų kilnojusi kalines iš vieno korpuso į kitą kaip panorėjusi.

– Norite pasakyti, jog jai nėra vietos jūsų namuose?

– Gaila, bet ne aš viena taip manau, – sako Siuvi. – Mano nuomone, Meniu turėtų likti izoliuota.

– Tada apsidžiaugsite sužinojusi, kad ji turbūt nebeilgai bus jūsų namuose.

Prižiūrėtoja susiraukia; Margerita bemat supranta savo klaidą. Ji visada stengiasi kuo daugiau nuslėpti nuo darbuotojų.

Klaidžiodamos patamsyje, jos įsivaizduoja ją turint savo priežasčių, kodėl sprendžia taip, o ne kitaip. Trinkteli atidaromos durys. Kuždėdamosi įeina trys vyriausiosios seserys, paskui jas – tarnaitė ir plūsteli kepmos šoninės kvapas; vyno ąsočiai palieka ant stalų šlapius nelygius ratilus. Lauke bažnyčios varpas skambina sekstai, vidurdienio maldai. Kai Margerita pažvelgia į prižiūrėtoją, moteris tebespokso į ją, lyg ji būtų lėlė be akių, kurią ji kadaise mylėjo.

Grįžusi į kontorą, Margerita nenustemba radusi ant stalo Liusi laišką. Ji neskuba atplėšti voko, bet greitosiomis perverčia kartoteką murmeldama abėcėlę, kaip visada, kai ieško kurios nors raidės po D. Dokumentas, kurį ištraukia, tebėra baltas, ne taip kaip popieriai žemiau, įgavę rusvą kiaušinio lukšto spalvą. Štai kalinės amžius suėmimo metu (dvidešimt dveji), tėvų vardai (Žanas Meniu ir Ana Forė), įkalinimo data (1720 m. sausio 12 d.), asmuo, prašęs *lettre de cachet*, karaliaus potvarkio (Liusi de Vuajer de Polmi, markizė d'Aržanson). Ir lapo apačioje taip smulkiai, jog Margerita turi pasilenkti prie židinio, kad įskaitytų: abortininkė.

Nemalonu, net jei per savo karjerą turėjo reikalų ne su viena vaikų žudike. Ji supranta, jog turėtų pašaukti *La Grande Force* vyriausiąją seserį, liepti nuvesti Meniu atgal į jos vienutę, tegul sau dainuoja Le Nean kokias tik nori lopšines. Tačiau Margerita paima sesers laišką. Žino, ką ras. Liusi visada perdeda visas blogybes. Kai buvo dvylikos metų, ąsotį sugižusio pieno ji pavadino pasikėsiniu į jos sveikatą. Būdama septyniasdešimt vienu, koketišką merginą pavadintų žudike.

Savo laiške Liusi rašo daug blogesnius dalykus. Ji nori, kad Meniu būtų tuoj pat gražinta į kalėjimą. Pastraipos tirštos, pilnos retorinių klausimų ir šaukiamųjų frazių. Margerita dar kartą perskaito paskutinę: „Gaila vaikų, kurių motinos išmokytos barbariško žudymo!“ Bet Margeritai negaila. Ji jaučia pyktį ir nusivylimą,

pyktį ant Liusi, kad amžinai kišasi, ir nusivylimą Ženevjeva, kurios piktadarystės taip sunku atleisti. Ji regi kalinę, susirietusią savo kameroje, sustingusias mėlynas akis, apšviestas žibinto. Lauke žingsniai šlapiai šlepsi Seserų sode. Berniūkščio balsas siūlo pirkti gavėniai vaisių.

Ji savo nuomonės nekeis. Meniu bylą iš kalėjimo archyvų ji perdeda į pluoštą, atskirtą pataisos namams. Jai nelabai svarbu, ar Ženevjeva tikrai yra tokia pabaisa, kokią ją vaizduoja sesuo. Ji paima popieriaus lapą. Parašys Liusi. Paaiškins, ką sesuo turėjo suprasti labai seniai, – kad, vadovaujant Margeritai, Salpetriere kūdikių žudikė gali tapti atsidavusia motina.

• • •

Margerita niekada nesigilino į ligoninės darbą. Vienintelį kartą prisiartinio prie jos prieš vienuolika metų, 1709-ųjų žiemą. Tais metais nei ji, nei jos pavaldinės nebuvo pasiruošusios šalčio bangai. Niekas Paryžiuje nebuvo. Pirmomis sausio dienomis sostinė košė ledinis vėjas. Viskas sustingo. Bulonės miške poškėjo medžiai ir sušalusios žievės gabalai nuklojo alėjas. Per dvi naktis užšalo Sena. Netrukus Salpetriero prieglaudos prisipildė naujų įnamių, pabėgusių iš miesto gatvių. Maldaujančiųjų įleisti eilė netrumpėjo. Be abejonės, nors buvo malkų stygius, Liusi dar galėjo apšildyti *hôtel particulier*, nuosavų rūmų, kambarius.

Vieno tos žiemos vakaro Margerita negali pamiršti – kelių mėnesių vargai kažkaip susiliejo į vieną, skausmingai gyvą prisiminimą. Jau sutemo vakaras, kai ji buvo iškviesta į kūdikių prieglaudą. Prisimena, kad šaltas vėjas taip sugriebė kūną, jog ėmė svaigti galva. Lopšelio pastate apledėję laiptai buvo tokie pat slidūs kaip kiemo grindinys. Dar nepasiekusi pagrindinio miegamojo, Margerita išgirdo kūdikių verksmą, užuodė bjaurią

suterštos vilnos smarvę. Viduje pusė kambario buvo visiškai tamsi. Jau stigo žvakių, o ugnis kūrenosi tik viename iš dviejų židinių. Vyresniosios seserys, lopšelyje vadinamos „tetulėmis“, maitino, kuopė ir ramino vaikus. Ant jų rankų kūdikių veidai atrodė kaip senukų, moterų akys rūsčios. Margerita ilgai nerado prižiūrėtojos.

Kai rado, abi įžengė į koridorių, vedantį prie užpakalinių laiptų. Vyriausioji sesuo atrodė taip nusikamavusi, jog Margerita vos nepakvietė jos atsisėsti, bet nebuvo nė vienos kėdės. Margerita pasiūlė kūdikius, likusius be lopšio, išnešti į Šv. Liudviko namus miegoti su didesniais našlaičiais, tačiau tada jos išgirdo garsą. Panašų į sužeisto kačiuko ar šuniuko inkštimą. Bet laiptų viršuje gulėjo kūdikis ne vyresnis kaip pusės metų.

Prižiūrėtoja nepajudėjo, tada vaikėlį paėmė Margerita. Galva atrodė didžiulė; kūdikis buvo toks liesas, jog Margerita jautė po pirštais judant menteles. Atsisukusi dar spėjo pamatyti, kaip prižiūrėtoja smuko į vidų daugiau nė nežvilgtelėjusi. Margeritai nuėjo per širdį. Toji moteris negalėjo paimiti dar vieno vaiko, tačiau turėjo. Ji pasižiūrėjo į veidą – melsvai pilkos akys, reti plaukučiai pasirodė esantys raudoni, kai Margerita grįžo į blausią koridoriaus šviesą. Mergytė buvo pamestinukė. Margerita nedaug kuo galėjo padėti Paryžiaus gatvėje mirštantiems žmonėms. Bet Salpetrieras kitoks. Jos mažajame mieste kūdikiais pasirūpinama, kad ir kokia šalta būtų žiema.

Ji atėjo į lopšėlį kitą dieną, paskui dar. Prisiminė, kaip dvidešimtmetė bėgiojo iš vieno pastato į kitą. Dabar, penkiasdešimt aštuonerių, ji tarėsi grįžtanti dėl visų vaikų, ne tik dėl šito vieno. Būdama jauna vyriausioji sesuo, iš klaidų išmoko, kad jos galimybės ribotos, – toji epileptikė vis tiek būtų mirusi, nėščia ištvirkėlė nebūtų turėjusi jėgų pagimdyti. Bet jos įstaiga, jos pavaldinės galėjo gelbėti žmones. Ji galėjo pareikalauti kūdikiams

daugiau žvakių, malkų, antklodėlių ir tai darė. Galėjo pertvarkyti našlaičių, kurių staiga padaugėjo po 1709-ųjų žiemos, mokyimą ir tai darė.

Daugiau ji neėmė mergaitės ant rankų. Žinojo, kad, kaip ir kiekvienas kitas prieglaudos gyventojas, kitą kartą jai atėjus gali būti mirusi. Kūdikis buvo pakrikštytas Šarlote, o Kutiurjė pavardė duota dėl siuvinėtos nosinaitės, sugniaužtos pamestinukės kumštelyje. Be šito, Margerita nieko daugiau nesužinojo apie vaiko kilmę. Nebuvo svarbu. Salpetrieras buvo jos ateitis, vienintelė, laukianti jos ir kitų našlaičių.

• • •

Kol Šv. Liudviko namų ir pataisos namų prižiūrėtojos pristatė Margeritai sąrašus, atėjo balandis. Varguolių sodas garavo po vakarykščio lietaus, Šv. Liudviko bažnyčios navas per Velykų ryto mišias užpildė apdujusi minia. Kitą dieną Margerita eina į našlaičių prieglaudą.

Ten įnamės dar ganėtinai jaunos, kad patikėtum, jog jos niekada negalėtų pavirsti staugiančiais padarais, uždarytais pamišėlių vienutėse. Ji stengiasi nesidairyti Šarlotės. Margerita žino, jog mažosios raudonplaukės tarp vaikų nebus. Nauja vyriausioji sesuo įspėta, ir sąrašė Šarlotės neturi būti.

– Jos grįžta iš Šv. Klaros bažnyčios, – susijaudinusi sako panelė Brandikur, mostelėdama mergaičių grupei stoti prie kitų į eilę. Jos ten būna kas rytą iki rytmetinių pamaldų, mokosi siuvinėti, siūti ir nerti. Jos susipažinusios su Biblija. Gabiausias moka skaityti ir rašyti. Naujoji prižiūrėtoja nesiliauja girtis, tarsi ne pati Margerita nustatė tokią mergaičių dienotvarkę. – Vertingi įgūdžiai mūsų kolonijoms, – priduria moteris ir linkteli lyg atsakydama į klausimą.

Keturios dešimtys mergaičių stovi priešais jas nudelbusios akis į kojas, į bendrus čižinius, į vaikiuką, žiopsantį pro lopšelio duris. Margeritai jų veidai susilieja akyse. Kai ji ima eiti palei rikiuotę, prižiūrėtoja tiesiog lipa ant kulnų, sakytum įnamės būtų iš porceliano ir Margerita galėtų jas sukulti.

Margerita kreipiasi tik į vieną, pasirinktą atsitiktinai. Ji paklausia mergaitę, ar norėtų vykti į Luizianą, ir, nors našlaitė prabyla pašnibždomis, išdidus panelės Brandikur veidas pasako viską, ką Margeritai reikia žinoti. Ji paglosto mergaitę ranką. Per paskutinę valdybos posėdį karaliaus generalinis prokuroras pareikalauja, kad keleivės būtų bent iš dalies savanorės. Jei Salpetriero globotinės išplauks savo noru, pridūrė ponas Žoli de Fleri, kelionėje jų nereikės surakinti grandinėmis, kaip anais metais. Sargybos karininkams nereikės už pinigus gaudyti gatvėse valkataujančių paauglių. Praėjusį mėnesį paryžiečiai, įmiršę dėl šitų suėmimų, užpuolė Misisipės kareivius – pasklido gandas, kad įtūžusi minia kelis užmušė.

Margeritą vis persekioja tas vaizdas. Vadinasi, gyventojai kažkaip nujautė tai, ko ji bijojosi. Jog auksas, slypintis Luizianos upėse, tėra akinantys blyksniai vandens paviršiuje, jog tas kraštas milžiniškas, atšiaurus, jo miškai pilni žvėrių, galinčių tave praryti visą iškart.

Prižiūrėtoja palydi ją iki durų; Margerita dar atsisuka į našlaites. Ji atlieka savo pareigą. Jas gins jų vyrai. Ji žiūri, kaip jų greta suyra, ir staiga sustoja. Prie vienos mergaičių šalia prižiūrėtojos pribėga Šarlotė. Smulki net pagal savo amžių. Ji nubraukia už ausies raudonų plaukų sruogą, stveria tai šviesiaplaukei mergaitei už rankos, nušluosto jai akis ir papurto galvą atsakydama „ne“ į klausimą, kurio Margerita negirdėjo. Kai paklausia prižiūrėtoją apie Šarlotę, moters šypsena išblėsta.

– Šįryt ji atsisakė giedoti, – sako ji. – Baisiai nusiminė sužinojusi, jog jos nėra sąrašė.

Griždama į pataisos namus, eidama per Mazarinio kiemą, Margerita neatsikrato nesmagaus jausmo, apėmusio našlaičių prieglaudoje. Šarlotė neturi supratimo, kokia toji Misisipė; ten jos gražusis balsas niekuo jai nepravėrs. Ji nieko nežino apie karėivius, alkstančius Luizianoje, Margerita pati sužinojo apie tai tik nugirdusi ginčą per paskutinį Salpetriero valdybos posėdį. Ji nedaug nutuokia apie tą koloniją, bet neabejoja, kad Šarlotė saugesnė Salpetriere su ja.

Kai Margerita įžengia į pataisos namų dortuarą, merginos verpia vilnas. Čia vyriausioji sesuo nesivargina rikiuoti kandidačių. Visos jau nusidėjusios; artimieji atsiuntė jas čia tikėdamiesi, jog jos pasitaisys. Turtingiausios turi atskirus kambarius kitoje pastato pusėje. Vargingiausios gyvena čia, viename dortuare. Balandžio saulė meta jų šešėlius; žiūrint į grindis sunku moteris atskirti nuo verpimo ratelių.

– Beveik visos čia, – sako prižiūrėtoja garsiai, kad Margerita išgirstų per ratelių dūzgimą. Ji rodo į kelias moteris, viena kita kilsteli galvą.

Kai jiedvi eina centriniu koridoriumi, Siuvi aiškina gavusi prašymą iš vienos turtingos šeimos, kurios duktė šiuo metu gyvena atskirame kambaryje.

Margerita tik žiūri į grindis, kad nesukluptų, nes tarp lentų pilna plyšių. Pajutusi, jog prižiūrėtoja dirsčioja į ją, paklausia merginos vardo.

– Belanžer, – atsako Siuvi. – Petroni Belanžer. Jos motina parašė, kad šeima nebegalinti mokėti už ją.

Vadinasi, daugiau jokių privilegijų – nei žvakių, nei atskiros lovos ar malkų židiniui.

– Ji bus perkelta ir gyvens čia kartu su visomis, – sako Margerita.

Prižiūrėtoja dvejoja.

– Gali kilti keblumų, – taria. – Ji kitokia. Kitos merginos jos nesupras.

Ji tyli, laukia. Bet Margerita neturi ko pridurti. Žiūri priešais, kur po langu tuščia vieta prie ratelio. Paklausia, ar ko netrūksta.

– Šįryt Meniu leista pasivaikščioti sode.

– Reikia manyti, jos elgesys buvo pavyzdingas, ar ne?

– O taip, – patvirtina Siuvi, kilstelėdama galvą. – Kol praleido katekizmo pamoką.

– Norėčiau ją pamatyti.

Rateliai sukasi, regisi, vis greičiau, atmušdami saulės spindulius, mirguliuojančius ant sienos.

– Ponia, nežinau, ar...

– Aš žinau.

Moteris, kurią Margerita randa pataisos namų vienutėje, mažai kuo primena tą, kurią ji matė susirietusią kalėjimo kameroje kovo mėnesį. Oda skaistesnė, mažiau papilkusi, kykas dengia šviesiai rusvas garbanėles, o ne prilipęs prie plikai nuskustos galvos. Po mažų langeliu ji atrodo aukšta; saulės šviesa krinta ant išsišovusių skruostikaulių ir mėlynų akių.

Kalinė žiūri į Margeritą lyg ši būtų koks didelis ją užpulsiantis žvėris.

– Ar žinote, kodėl esate perkelta į pataisos namus?

Ženevjeva tylėdama nusisuka į vienutės kertę. Margerita pasiilenkia norėdama pamatyti, į ką ji taip spokso, – ogi į vadą šlykščių žiurkiukų, rausvais snukeliais prisispaudusių prie nukarusio motinos pilvo. Tebežiūrėdama į juos, Ženevjeva klausia:

– Ar tai reiškia, jog Liusi d'Aržanson mirė?

Margerita žengteli atatupsta. Pirmą kartą kas nors praleidžia Liusi titulą – markizė; ir pirmą kartą kas nors pavadina ją mirusia. Ji girdi, kaip Ženevjeva kažką sako, esą Liusi grasinusi, kad, kol ji bus gyva, Ženevjeva neišeis iš vienutės.

– Ne, – atsako Margerita, perkeldama svorį ant dešinės kojos. – Prižiūrėtoja ketina jus išsiųsti atgal į *La Grande Force*. Jeigu ir toliau taip pasišalinsite kaip šiandien, deja, neturėsiu kito pasirinkimo, tik pritarti jos sprendimui.

Ženevjeva žiūri į ją šaltu ir kietu žvilgsniu. Tada atsiklaupia prie žiurkių laikydama ranką virš jų, tiesiai per saulės spindulį, taip, lyg ketintų jaunikius susemti. Tačiau ji tik judina ranką ir žiūri į savo pirštų šešėlį, kutenantį aklius žiurkiukus. Margerita tvirčiau sugniaužia savo lazda. O ji tikėjosi, kad moteris, dėl kurios kovoja, to verta.

– Birželį išplauks laivas į Misisipę, – sako ji. Neranda reikiamo rakto, kurį buvo parodžiusi prižiūrėtoja. – Jeigu įstengsite gerai elgtis kelias savaites, galbūt atsidursite tame laive.

Ženevjeva atsileidžia – sprando raumenys suglemba, ranka nuslysta prie šono. Išeinanti Margerita išgirsta ją tariant:

– O argi ne jūs sprendžiate?

Jos tonas nėra įžūlus, jis primena Margeritai, kaip klausinėja vaikai, tonu, kuriuo prieš daug metų girdėjo kalbant Šarlotę, – su nuoširdžiu smalsumu, kartodami sakinį tol, kol atsakymas juos patenkina.

– Gerai būtų, – sako Margerita, atsukusi nugarą. Grįžtelėjusi atgal mato, jog Ženevjeva pasistiebusi žiūrį pro langelį viršuje – į dangaus lopinėlių.

• • •

Tik vieną kartą Siuvi prašo Margeritą vėl ateiti į pataisos namus. Dabar jiedvi susitinka kitoje pastato pusėje, kur gyvena turtingos įnamės: kiek pasimaišiusio proto, laikinai nederamo elgesio moterys, draugų ir šeimų įkalintos auksinėse kameroose. Prižiūrėtoja vėl nori pasikalbėti apie šitą Petroni Belanžer.

– Jos motina vis dar apsimeta aukštuomenės dama, – sako ji. – Bet, kiek girdėjau, turbūt jau neilgai tokia bus. – Tyliau Siuvi priduria: – Tėvas lošėjas baigia iššvaistyti šeimos turtą.

Margerita lipa paskui ją laiptais aukštyn. Pagaliau prisimena, kaip vyriausioji sesuo kalbėjo apie tėvus, neišgalinčius mokėti už dukros išlaikymą, apie tai, jog mergina kitokia. Iš pradžių ji neatrodo kuo nors išsiskirianti. Siauri pečiai, gilios raktikaulių duobės; antakiai tamsūs ir siauri. Bet jai atsisukus mato, jog dešinią skruostą dengia baltas apgamas, einantis nuo žandikaulio apačios iki lūpų kampučio, Margeritai taip ir knieti jį nuvalyti. Sėdėdama priešais tuščią židinį, Belanžer pasilenkia prie herbariumo.

– Kokios gražios spalvos, – taria Siuvi, rodydama į sudžiovin-tas gėles. – Ar pati darėte, panele Belanžer?

Moteris žiūri į prižiūrėtoją lyg į židinio liepsnas ar upės tēkmę. Grįžteli į Margeritą.

– Dėkui, kad atėjote. – Jos balsas ramus. Smilnius liečia trapų žiedą, violetinės ir geltonos spalvos. – Aš norėčiau vykti į Luizianą.

Ir nutyla. Vėl palinksta prie savo albumo.

– Kaip jau sakiau, – taria Siuvi, užrakinusi kambario duris, – aš bijojau, kad ji gali nesutarti su kitomis merginomis. Čia apgyvendinta beveik su niekuo nesikalbėdavo, tačiau dabar kiek pasitaisė. – Prižiūrėtoja nusišypso Margeritai. – Gal ir bus geriausia, jeigu ji išplauks į Misisipę. Argi diskretiškumas nėra viena geriausių žmonos savybių?

Margerita abejoja, ar šią moterį ji pavadintų diskretiška, ir abejoja, ar taip apie ją manytų ir jos vyras Luizianoje. Bet ji neprieštarauja.

– Pridėsime ją prie sąrašo, – taria Margerita. Išeidama iš pastato jaučia, jog prižiūrėtoja lėtina žingsnį taikydamosi prie jos.

Bent kartą Baji niekur nematyti ir Margerita pereina Mazari-nio kiemą viena. Iš tikrųjų Margeritai mažai rūpi, ar šioji Petroni

Belanžer pateks į *La Baleine*. Jos reikalas įteikti generaliniam prokurorui sąrašą. Ji jau pavargo būti atsakinga už šių moterų gyvenimą.

• • •

Šiomet pavasaris užklumpa Paryžių taip staigiai, jog net įtartina. Retos liūtys traukia iš žemės laiškinius česnakus, dašius ir builius. Daktarai su perukais amfiteatrinėje anatomijos auditorijoje prakaituoja, samanos džiūva tarp sienų akmenų; kviečių kaina krinta, nes valstiečiai numato gausų derlių. Tarp virtuvių ir skalbinių korpusų skalbėjos, žvilgčiodamos į giedrą dangų, pranašauja šlapią vasarą.

Margeritai sunku džiaugtis šiltu oru, nors koją mažiau skauda. Prieš dvi savaites Siuvi paskutinį kartą paprašė, kad Ženevjeva būtų gražinta į kalėjimą. Seserys skundėsi, kad kitos kalinės labai jau įdėmiai jos klausosi. Jos bijančios, jog ji galinti daryti blogą įtaką. Margerita atrėžė, kad Meniu liks ten, kur yra, o seserys tam ir esančios, kad palaikytų ramybę.

Jau po trijų savaičių ji įteiks valdybos nariams savo sąrašą. Į laišką Liusi, kuriame užtarė Ženevjevą, atsakymo negavo. Tačiau sunku patikėti, kad sesuo taip lengvai pasiduos. Vos tik tai kas pabeldžia į duris, ji tikisi, jog į kontorą įsiverš Liusi, lieps nuvesti į *La Grande Force*, įsakys Ženevjevą uždaryti į *loges aux folles*. Bet visada ateina tik Baji – pasitiksinti dėl ketvirtinio tiekimo, gauti naujų vaistų siuntos aprobavimo, pasitarti dėl dviejų jaunų seserų padėjėjų apmokymo, dėl naujokių, trylikametės paleistuvės ir svetimautojos grafienės. Pastaruoju metu jos padėjėja vis dėlto pradėjo veikti savo protu.

Privatus sodelis – vienintelė vieta, kur Margerita įstengia visa tai pamiršti.

Ji grožisi sausmedžiu, baltais ir geltonais žiedais, apklėtusiais vartus, kai sujuda medinė jų rankena. Ji atsitiesia. Net Baji nedrįsta ateiti čia po mišparų. Ji jau siekia savo lazdos, bet nespėja, į sodelį įsmunka smulki figūrėlė, smulkesnė ir už jos padėjėją. Mergaitės kykas kietai surištas po smakru. Jis dengia pusę kaktos, bet Margerita atpažįsta trumpą Šarlotės nosytę, strazdanotą veidą.

– Ką tu čia veiki? – klausia. Šarlotei už nugaros vartai likę praviri. Margerita nenori galvoti, ką pamanytų kunigai, išeinantys iš savojo sodo ir pamatę šalia motinėlės stovinčią mergaitę languota vilnono suknele. – Greičiau uždaryk.

Šarlotė uždaro vartų duris. Ir klusniai, paliepta mostu, atsėda šalia Margeritos ant suolo. Ant paties kraštelio. Virš galvų gegužės pradžios dangus toks šviesiai žydras, jog atrodo beveik baltas. Šarlotės veidas bejausmis.

– Nespėsi į vakarines pamaldas, – sako Margerita. Mergaitei tylint priduria: – Neklausiu, kaip radai čia kelią.

Dabar Šarlotė šypteli. Mergaitė patenkinta savimi, džiaugiasi, jog pažįsta Salpetrierą ne prasčiau už ją. Tuo nederėtų didžiutis, bet juk ir Margeritai nederėtų.

– Ko tu nori? – klausia ji.

Šarlotė pažvelgia į ją didelėmis pilkomis akimis.

– Kodėl mano pavardės nėra sąrašė?

Priežastis atrodo tokia akivaizdi, jog Margerita ne iš karto ir atsako. Luiziana – pavojinga vieta, o šis sąrašas – prakeikimas. Jeigu jau reikia parinkti mergaičių iš Šv. Liudviko namų, tegu būna kurios nors kitos. Reikia būti rambiai, kad perplauktum vandenyną, kurio nėra mačiosi nei ji, nei Šarlotė, ir įsikurtum kolonijoje. Ji pasižiūri į Šarlotę, kilnojančią pėdas ir suspaudusią suolo kraštą. Du maži kauburėliai ant krūtinės atrodo ne vietoj. Mergaitė prabyla nespėjus Margeritai atsakyti:

– Panelė Žanson, mano draugė įrašyta. – Šarlotės kojos juda greičiau. – Etjenetei išvykus, liksiu visai viena.

– Neliksi. Tik ne Salpetriere.

– Liksiu visai viena, – tyliau pakartoja Šarlotė.

Margerita giliai įkvepia. Salpetrierą ji vadina savo namais, savo šeima. Taip daro jau keli dešimtmečiai. Tačiau dabar, sėdėdama šalia dvylikametės našlaitės, mergaitės, persigandusios, jog bus vieniša, galvoja tik apie Liusi ir savo pačios vieatvę. Norėtų pasakyti Šarlotei: nesikrimsk, aš būsiu su tavimi. Tačiau staiga, nors ir kuo Margerita norėjo tikėti visus tuos metus, jai topteli, jog niekada to nebuvo – ir niekada nebus nei čia, nei kitur.

– Prašau, – girdi ji Šarlotės balsą. Virš galvų danguje kregždės nardo vis aukščiau. Mergaitė taria: – Verčiau pasiųstumėt į Luizianą nusikaltėlę negu mane?

– Atsiprašau?

– Girdėjau, jūs globojate moterį iš *La Grande Force*.

Margerita išplečia akis. Vaikas nežino nieko, tik tai, ką išlepėjo vyriausioji sesuo. Ji nežino apie Liusi kišimąsi, nežino, jog Ženevjeva praleis gyvenimą kilnojama iš kalėjimo į pataisos namus ir atgal, jeigu ne Luiziana – jog Ženevjeva, ne taip kaip Šarlotė, vieną kartą jau bandė kabintis į gyvenimą.

– Kas bus Ženevjevai Menu, ne tavo reikalas. – Margerita suspaudžia lazdos antgalį. Dramblio kaulas saujuje vėsus. – O dabar eik, – liepia. – Seserys ims ieškoti.

Šarlotė atsistoja, nerangiai tūpteli. Kai atsitiesia, akys pilnos ašarų. Margerita nulydi ją akimis per sodą. Širdis daužosi. Šarlotei priėjus vartus, Margerita perspėja:

– Grįždama saugokis.

Bet balsas išsprūdo silpnas, neaišku, ar Šarlotė ją išgirdo. Margerita pakyla. Žiūri į medinius vartus, įsivaizduoja, kaip Šarlotė slepiasi siauro skersgatvio gale, paskui nuskuba gatve vengdama

grižtančių namo amatininkų ir vyriausiųjų seserų, išeinančių iš dortuarų po paskutinio patikrinimo. Be darbuotojų palydos įnamėms nevalia išeiti iš pastatų, o Margeritai tenka matyti ne vieną girtą amatininką, temstant plavinėjančią po ligoninės teritoriją. Bet ji pasitiki Šarlotės atsargumu. Ką darysi... Išvykus į Luizianą, mergaitė turės pati rūpintis savimi.

• • •

Gegužės trečią šeštadienį Margerita pasirengusi pristatyti sąrašą valdybai. Baji prie karietos klausia, ar ji turi visus dokumentus. Margerita koja baksteli į lagaminėlį, bet nepasižiūri, ar jos judesys suprastas, – padėjėja pastaruoju metu darosi pernelyg globėjiška. Šią savaitę direktorių valdyba renkasi parlamento pirmininko namuose. Ten bus septyni ligoninės direktoriai, karaliaus generalinis prokuroras, Paryžiaus arkivyskupas ir policijos viršininkas. Jie kartu peržiūrės sąrašą ir patvirtins. Liusi sūnus taip pat.

Margerita priglaudžia galvą prie lango. Dangus toks mėlynas, jog atrodo plokščias ir tolimas, nuo arklio risčios jai kratosi pagurklis. Aplink ligoninę yra tik arklių turgus, vėjo malūnai, rybantys prie Senos, Bisetro pilis su kalėjimu, toliau – du kaimeiliai, Iveri ir Viteri. Tik karietai įriedėjus į Sen Viktoro priemiestį, Margerita pasijunta pasiekusi miestą.

Per tiek metų Paryžius pasidarė panašus į didesnę ir mažiau kontroliuojamą Salpetriero atmainą. Nuo Senos pareina skalbėjos, pakvipusios upe. Priekyje, priešais ligoninės korpusą, žydi Karališkųjų rūmų sodas, botanikai per purvą plumpina Karališkosios laboratorijos link. Karieta, pravažiavusi pro Šv. Augustino vienuolyno patrankas, pasiekia Mobero aikštę. Turgaus diena, minia šurmuliuoja aplink fontaną, aplink Margeritos karietą, tarp užuolaidėlių šmėkščioja veidai, vienaakis berniukas

mosuoja pintine su medumi ir riešutų aliejumi, vyrų pečius veržia šikšninės virvės. Jai suspaudžia krūtinę. Akimirka Margerita įsivaizduoja jau važiuojanti namo, kur ji gali spręsti, kada minią išvaikyti, o kada leisti jai būriuotis.

Važiuojant per tiltą, ji atsimerkia. Tarp medinių trobų pažaliavęs vanduo, moteriškė rikteli: „Atsargiai!“ ir išpila pro langą naktinį puodą. Tiltu gale tarp sudaužytų kiaušinių tupi vaikiukas, kojų pirštai geltoni nuo trynių. Tada išnyra Dievo Motinos katedra nežmoniškai aukštais bokštais, dunksančiais virš salos, – katedros užpakalinė dalis pilna arkbutanų, susijungusių su pagrindine arka tarsi milžiniško gyvio nugarkauliu. Viršuje chimėrų žiotys lyg bando praryti lopus mėlyno dangaus. Karietai įsukus į grafo d’Avo rūmų kiemą, vyrai jau susirinkę. Lauke jų vežėjai stoviniuoja ramstydami kolonas, jų livrėjų spalvos susidėsto į keistą vėliavą.

– Motinėle, koks malonumas jus matyti.

Margeritai visada patiko karaliaus generalinis prokuroras. Kampuoti veido bruožai nederą prie jo nedrumsčiamo ramumo: per dvidešimt metų Margerita nematė jo nesusivaldžiusio. Dar jis visiškai nepaiso Margeritos amžiaus. Dažnai nukelia abu į tolimą ateitį, planuoja, tartum ji pergyventų Salpetrierą, o ne priešingai.

– Prašom sėstis.

Grupė vyrų po Fransua de Trua paveikslu, regis, taip įsijautę į pokalbį, jog Margeritos nepastebi. O ji lengvai pastebi Liusi sūnų, grafą d’Aržansoną – gražus kaip ir tėvas, laikysena žmogaus, įpratusio valdyti, širdelės formos lūpos atrodytų moteriškos, jeigu ne stambi nosis. Jis ginčijasi dėl Misisipės kompanijos, dėl akcijų, kurių šimtais prisipirkęs Centrinis bankas, aiškina pašnekovui, kad karaliaus paskyrimas pagrindiniu finansų kontrolieriumi pakertęs akcininkų pasitikėjimą, kad ponas Džonas Lou savo popieriniais pinigais žmones sužlugdysiąs. Naujasis policijos

viršininkas linksi; Margerita visada žavėjosi, koks nuolaidus atrodo jos sūnėnas prieš duodamas atkirtį. Šįsyk ji negirdi jo atsakymo. Šeimininkas, grafas d'Avo, visus peršaukia žadėdamas, jog parlamentas vetuos praėjusios savaitės karaliaus įsaką, jog nekils spekuliacijos krizės. Jo niekas nesiklauso.

– „Luizianos“, kurią mums pardavė pagrindinis kontrolierius, nėra, – sako vienas direktorių.

– Deja, turi būti. Regis, ponja Pankatelen mums pristatė merginų, netrukus prisijungiančių prie ten esančių tėvynainių, sąrašą.

Margerita ištiesia nugarą. Ji tikėjosi, kad vyrai pirmiausia aptars kviečių kainas, kad ji turės laiko pasėdėti prie lango ir pasižrožėti oranžerija. Tačiau visi sužiūra į ją. Perukų garbanos krin-ta ant sprandų, nukarusius skruostus remia ankštos apykaklės. Ji paduoda sąrašą generaliniam prokurorui.

– Drįstu tikėtis, jos geresnės už tuos sugedusius padarus, kuriuos pasiuntėme pernai.

– Kitaip ir negali būti.

– Bent jaunos.

– Kas jas lydės?

– Manau, vienuolės.

Sąrašas paleidžiamas per rankas. Ant lubų mūzos apdovanoja vienos kitas laurų vainikais ir skaisčiai raudonais obuoliais.

– Turėtų užtekti nuotakų, kad tie nenaudėliai panorėtų ten likti.

– Nelygu kiek merginų atlaikys kelionę.

– Bet aš tikiu, kad ponja Pankatelen parinko tik stipriausias ir doriausias.

Sąrašas pasiekė grafą d'Aržansoną. Meniu pavardė pulsuoja antrame puslapyje. Margerita nuleidžia akis. Įdomu, kiek sūnėnas žino apie Liusi užmačias. Žiūrėdama žemyn nebemato kilime

išsiuvinėtų angelų. Regi save devynerių, sėdinčią šalia Liusi, išklausančią mokytojo klausimą: po kokių medžių šventasis Liudvikas teisdavo žmones? Margerita atsakymą žinojo ir žinojo turinti vos kelias sekundes, kol sesuo pradės iš akies žerti visokius medžių pavadinimus. Bet Margerita neprisivertė prasižioti. Tik žiūrėjo į mokytoją trokšdama, kad ją paklaustų, nepajėgdama išspausti iš burnos nė žodžio. Geriausiai Margerita prisimena, kaip norėjo, kad būtų įmanoma ir tylėti, ir kalbėti; ir būti kambaryje, ir pabėgti. Sūnėnas perduoda sąrašą kaimynui.

– Atrodo daug žadantis, – taria jis.

Kardinolui de Noaijė pakartojus tą patį, Margerita laukia, kad raumenys atsipalaiduos, skruostai atvės. Nieko neįvyksta, korse-tas tebeveržia tą patį sunkumą. Sąrašas pridedamas prie krūvos popierių, netrukus jį patvirtins regentas, grynas formalumas. Kitapus stalo kažkas prabyla apie Salpetriero finansavimą. Generalinis prokuroras pažada solidžią karaliaus dovaną.

Ką toliau šneka vyrai, Margerita beveik negirdi. Prisimena Liusi po anos pamokos, kaip sesuo rado ją melsvajame buduare. Ji dar paklausinėjo apie ažuolą, tylėdama išklusė Margeritos pasakojimą, kaip šventasis Liudvikas spręsdavo ginčus po ažuolu. Ir dabar, direktoriams svarstant kitų metų biudžetą, o jaunajam policijos viršininkui, regis, visiškai ją pamiršus, Margerita galvoja tik apie tai, kaip gera buvo nesijausti vienišai ir susilaukti Liusi dėmesio, nors trumpą valandėlę.

• • •

Moterų išvykimo dieną karštis apsemia Paryžių it vanduo skęstančią valtį. Lauke nė lapelis nekruta. Salpetrieras atrodo lyg nutapytas. Turgaus Šv. Liudviko kieme nėra, tuščia, pro sandariai uždarytus langus skverbiasi sūdytų žuvų, prakaito, muskato

ir mėlynžiedės liucernos kvapas. Margerita ant vadovybės korpuso laiptų žiūri, kaip tarnai kinko arklius. Nejudriame birželio ore gyvuliai markstosi gindamiesi nuo musių. Baji sako, kad neprotinga laukti čia, kontoroje būtų vėsiau. Užuoat grįžusi į pirmą aukštą, Margerita liepė jai atnešti kėdę. Ji turi atsisveikinti.

Merginos ateina būriu. Margerita nebuvo jų mačiusi visų vienoj vietoj. Jas supančios seserys turbūt buvo davusios nurodymus, nes merginos ėjo per kiemą tylėdamos. Tačiau Margerita pastebi, kaip jos susižvalgo, karštas vėjelis atneša kuždesį. Jų šešėliai nusidriekia per įkaitusius kaip žarijos grindinio akmenis. Ji atpažįsta slenkant buvusią turtingą moterį iš pataisos namų, su ta keista dėme ant skruosto. Paskui ją eina Šarlotė su savo drauge Etjenete Žanson. Margerita įprato laikyti jas šeima, nors žino, jog jos nėra giminės. Merginos įlipa į vežimą, susėda ant šiaudų, Šarlotė kažką kužda šviesiaplaukei į ausį. Margerita nusuka akis. Viliasi pasielgusi teisingai. Šarlotė niekada nebuvo pirmas pasirinkimas.

Bet ir Margerita nebuvo.

Ženevjevos jai nereikia ieškoti akimis: tik viena moteris, jau užsirėmusi ant medinių vežimo šonų, atsigręžia į pastato duris. Ji žvairuoja. Margerita nejuda. Žiūrint iš ten, ji gali būti bet kuo, ką nori matyti Ženevjeva – neryškiu šešėliu koridoriaus prieblandoje, pažįstamu siluetu tarp šaltų sienų, sena moterimi, užsėdusia nedidelį krėsluką. Margerita stengiasi negalvoti apie akimirką, kai arkliai pajudės vartų link, kai ji turės pašaukti Baji, kad padėtų užlipti laiptais. Kol kas dar yra laiko nulydėti merginas akimis, laiko pabūti pavėnėje, patikėti, jog niekas kitas, be jos, taip nepažįsta Salpetriero, kad galėtų nuspręsti, kam išvykti, o kam pasilikti.

Ženevjeva

Ženevjeva stovi eilėje su kitomis merginomis, prieš kelionę laukiančiomis drabužių. Ji dar nepajėgia suvokti, kaip atsidūrė Sen Viktoro priemiesčio policijos nuovadoje. Žengia dar žingsnį arčiau vienuolės su ryšuliais, vežimų ir sukaitusių arklių. Ji užkiša už ausies garbaną; kalėjime kelis mėnesius išbuvusi nuskusta galva, tik pradeda apsiprasti su plaukais.

Jau dvi savaites jos praleido Paryžiuje, užėigoje Sen Ambruzo gatvėje, laukdamos palydovių ir policininkų, užbaigiančių pasiruošimus kelionei. Per tą laiką Ženevjeva daug galvojo apie motinėlės sprendimą. Salpetriere motinėlę ji matė tris kartus – sunkiai vaikstančią senę kretančiu pagurkliu, sugulusia klostėmis, lyg būtų plisuota, veido oda. Motinėlė negalėjo visko žinoti apie ją – tik tai, ką ponia d'Aržanson rašė savo laiške, Liusi d'Aržanson, sužinojusi tiek mažai, o elgusis taip, lyg būtų žinojusi kone viską. Ženevjeva spėlioja, gal motinėlei paprasčiausiai pasi- maišė protas. Palaikė ją kuria nors kita. Įrašė tik sąrašui užpildyti. Bet kartą Ženevjevai vis dėlto dingtelėjo, kad motinėlė galbūt išsiuntė ją iš geros širdies. Tą naktį ji neužmigo iki aušros. Galvojo apie mėnesius Paryžiuje po tėvų mirties, apie begalines savaites kalėjime. Niekas jai nebuvo geras, išskyrus draugę Ameliją, bet